

DECIZIA Nr.732
din 22 noiembrie 2017

referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a Hotărârii Parlamentului României nr.70/2017 pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr.10/2017 privind aprobarea componentei nominale și a conducerii Delegației permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice a Mării Negre

Publicată în Monitorul Oficial nr.1035 din 28.12.2017

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroi	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Ioana Marilena Chiorean	— magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea sesizării de neconstituționalitate a Hotărârii Parlamentului României nr.70/2017 pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr.10/2017 privind aprobarea componentei nominale și a conducerii Delegației permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice a Mării Negre, sesizare formulată de Grupul parlamentar al Uniunii Salvați România, în temeiul prevederilor art.146 lit.l) din Constituție și art.27 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

2. Cu Adresa nr.2/10.098 din 30 octombrie 2017, secretarul general al Camerei Deputaților a transmis Curții Constituționale sesizarea formulată, care a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.11.091 din 30 octombrie 2017 și constituie obiectul Dosarului nr.2.682L/2/2017.

3. **În motivarea sesizării de neconstituționalitate** Grupul parlamentar al Uniunii Salvați România susține că Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017 contravine dispozițiilor art.67 din Constituție privind actele juridice ale Parlamentului și cvorumul legal. Referitor la situația de fapt se arată că, în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului din data de 27 septembrie 2017, a fost dezbătută și adoptată Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017, care face obiectul prezentei sesizări, hotărâre publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.773 din 29 septembrie 2017. Potrivit stenogramei ședinței din 27 septembrie 2017, președintele de ședință a constatat în debutul acesteia întrunirea cvorumului legal, din totalul deputaților și senatorilor înregistrându-și prezența un număr de 276.

4. Ulterior, după anunțarea punctului de pe ordinea de zi referitor la dezbaterile proiectului de Hotărâre pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr.10/2017 privind aprobarea componentei nominale și a conducerii Delegației permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice a Mării Negre, domnul deputat Lucian-Daniel Stanciu-Viziteu, vicedir al Grupului parlamentar al Uniunii Salvați România din Camera Deputaților, a luat cuvântul, solicitând, în temeiul art.52 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, reverificarea cvorumului (așa cum rezultă din stenograma publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.135 din 6 octombrie 2017). Având în vedere că, potrivit art.102 din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, dispozițiile acestuia se completează cu prevederile aplicabile din Regulamentul Camerei Deputaților și din Regulamentul Senatului, iar, potrivit art.15 alin.(4) teza întâi din Regulamentul Camerei Deputaților, „Unul dintre vicedirii grupului parlamentar îl înlocuiește de drept pe lider în lipsa acestuia sau ori de câte ori este nevoie”, se constată că au fost îndeplinite condițiile stipulate la art.52 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, referitoare la solicitarea de reverificare a cvorumului.

5. Solicitarea de verificare a cvorumului a fost determinată și de împrejurarea că, anterior dezbaterii

acestui punct de pe ordinea de zi, au fost adoptate de către Plenul Parlamentului alte trei hotărâri, cu privire la care, inclusiv din constatările președintelui de ședință consemnate și în stenogramă, rezultă neîndeplinirea numărului de jumătate plus unu dintre parlamentari. De la momentul solicitării de verificare prin apel nominal a întrunirii cvorumului legal de către domnul deputat Lucian Daniel Stanciu-Viziteu, în condițiile art.52 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, și până la momentul realizării efective a procedurii au fost adoptate în ședința comună patru hotărâri, printre care și Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017, care face obiectul prezentei sesizări.

6. Cu privire la încălcarea art.67 din Constituție se invocă jurisprudența Curții Constituționale, și anume Decizia nr.383 din 23 martie 2011, potrivit căreia existența cvorumului legal se precizează în funcție de momentul votului final. Din identitate de rațiune, se apreciază că argumentele Curții Constituționale cu privire la momentul în raport cu care se apreciază cvorumul necesar pentru adoptarea unei legi, respectiv momentul votului final, se aplică *mutatis mutandis* și pentru adoptarea hotărârilor Parlamentului. Cu privire la stabilirea cvorumului legal, Curtea a precizat în mod repetat că, în lipsa unei solicitări pentru reverificarea cvorumului prin apel nominal, cvorumul stabilit la deschiderea ședinței își păstrează valabilitatea pe tot parcursul acesteia (spre exemplu, prin Decizia nr.96 din 30 iunie 1998 sau prin Decizia nr.188 din 29 decembrie 1998). Or, ținând cont că deputatul Uniunii Salvați România, care exercita la acel moment atribuțiile de lider de grup, a solicitat verificarea cvorumului în condițiile art.52 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, autorii sesizării apreciază că, având în vedere și faptul că președintele de ședință nu și-a îndeplinit la termen obligația de verificare a cvorumului, cvorumul de 276 de deputați și senatori stabilit la deschiderea ședinței și-a încetat valabilitatea începând cu momentul solicitării și până la momentul îndeplinirii procedurii de verificare, prin apel nominal, timp în care a fost adoptată și hotărârea care face obiectul prezentei sesizări. O interpretare contrară ar permite eludarea exigențelor constituționale care impun respectarea cvorumului legal la momentul votului final, prin simplul fapt al refuzului președintelui de ședință de a verifica existența acestuia, în condițiile prevăzute de art.52 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului. Pe cale de consecință, Grupul parlamentar al Uniunii Salvați România apreciază că Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017 a fost adoptată cu încălcarea cvorumului legal prevăzut la art.67 din Constituție.

7. În conformitate cu dispozițiile art.27 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, sesizarea a fost comunicată președintelui Camerei Deputaților și președintelui Senatului pentru a comunica punctul de vedere al Biroului permanent al Camerei Deputaților și al celui al Senatului.

8. **Biroul permanent al Camerei Deputaților** a transmis punctul său de vedere prin Adresa nr.2/10.748 din 14 noiembrie 2017, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.11.494 din 14 noiembrie 2017, prin care se solicită respingerea sesizării de neconstituționalitate, avându-se în vedere, pe de o parte, competența materială a forului constituțional în privința hotărârilor Parlamentului, din perspectiva reglementărilor legale în domeniu și a jurisprudenței Curții Constituționale în această materie, și, pe de altă parte, incidența și temeinicia argumentelor invocate din perspectivă constituțională, sub aspectul conținutului sesizării.

9. Referitor la competența Curții Constituționale cu privire la verificarea constituționalității hotărârilor Parlamentului, se menționează că, potrivit art.27 alin.(1) din Legea nr.47/1992, Curtea Constituțională are competența de a se pronunța asupra constituționalității hotărârilor plenului Camerei Deputaților, a hotărârilor plenului Senatului și a hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului. În vederea desfășurării legale a ședințelor, prin Constituție s-a reglementat prezența obligatorie la lucrările plenului celor două Camere cel puțin a majorității deputaților și senatorilor. În regulamentele parlamentare este instituită regula potrivit căreia cvorumul trebuie îndeplinit doar cu ocazia votului final. În ceea ce privește adoptarea hotărârilor Camerelor reunite ale Parlamentului, Legea fundamentală stabilește, prin prevederile art.76 alin.(1) și (2), cvorumul decizional necesar adoptării acestor acte juridice, realizând o distincție între hotărârile parlamentare care se adoptă cu majoritatea absolută de voturi, respectiv cele referitoare la adoptarea sau modificarea regulamentelor parlamentare, și hotărârile care se adoptă cu majoritate simplă.

10. Cu privire la situația de fapt, Biroul permanent al Camerei Deputaților arată că, din stenograma ședinței comune a Camerei Deputaților și Senatului din data de 27 septembrie 2017 și a anunțurilor președinților de ședință, astfel cum acestea sunt consemnate, rezultă că adoptarea hotărârii deduse controlului de constituționalitate a fost realizată cu votul majorității deputaților și senatorilor. Cvorumul evidențiat de către președintele Camerei Deputaților, la începutul ședinței, în temeiul art.34 din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, republicat, a fost de 276 de deputați și senatori, peste minimul necesar prevăzut de Constituție, condiție care a mai fost verificată pe parcursul desfășurării activității plenului, cu prilejul exercitării votului referitor la desemnarea membrilor titulari și membrilor supleanți ai Consiliului de administrație al Societății Române de

Radiodifuziune, rezultând un număr de 321 de membri ai Parlamentului, și, respectiv, la exprimarea votului cu privire la numirea unui membru supleant al Consiliului Național al Audiovizualului, fiind reținută prezența a 257 de deputați și senatori. Solicitarea de verificare a cvorumului formulată de domnul deputat Lucian Daniel Stanciu-Viziteu a fost motivată, potrivit susținerilor autorilor sesizării, de împrejurarea potrivit căreia, anterior dezbaterii proiectului de hotărâre care face obiectul sesizării, au fost adoptate de către Plenul Parlamentului alte trei hotărâri, cu privire la care, „inclusiv din constatările președintelui de ședință consemnate și în stenogramă, rezultă neîndeplinirea numărului de jumătate plus unu dintre parlamentari”, fiind sugerată absența cvorumului încă de la momentele respective. Această afirmație nu poate fi reținută întrucât președintele de ședință a comunicat, în fiecare dintre situațiile prezentate, rezultatul votului, și nu cvorumul, prin aplicarea prevederilor art.44 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, republicat, etapă a procedurii legislative pentru care Curtea Constituțională, prin Decizia nr.383 din 23 martie 2011, a statuat că „îndeplinirea condițiilor de cvorum legal la momentul exprimării votului de către parlamentari nu poate fi apreciată în funcție de numărul de voturi exprimate. Astfel, este posibil ca, deși prezenți, parlamentarii să se abțină de la vot. Instanța de contencios constituțional nu este în măsură să cenzureze o astfel de conduită”.

11. Se arată că, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale în materie, obligația președintelui de ședință de verificare a existenței cvorumului este de natură regulamentară, nevizând aspecte de nivel constituțional (Decizia nr.188 din 29 decembrie 1998). Expresie a dispozițiilor art.64 alin.(1) din Constituție, autonomia regulamentară de care beneficiază cele două Camere ale Parlamentului conferă acestora dreptul de a dispune cu privire la propria organizare și instituire a procedurilor de desfășurare a activităților parlamentare, operând în cadrul limitelor stabilite de Legea fundamentală în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale Parlamentului, autoritate reprezentativă prin care poporul român își exercită suveranitatea națională. În sprijinul argumentului adus, invocă jurisprudența Curții Constituționale potrivit căreia ori de câte ori aceasta a fost sesizată cu încălcarea unor prevederi referitoare la procedurile interne de organizare și funcționare a structurilor Camerei Deputaților, aceasta a statuat că soluționarea unor astfel de „critici de neconstituționalitate excedează competenței Curții Constituționale”. Se invocă, în acest sens, deciziile Curții Constituționale nr.710 din 6 mai 2009, nr.1.466 din 10 noiembrie 2009, precum și nr.209 din 7 martie 2012, prin care s-a constatat că nu este de competența instanței constituționale să controleze modalitatea în care sunt puse în aplicare regulamentele celor două Camere ale Parlamentului în procesul legislativ. În virtutea principiilor statuate, Curtea a considerat că aplicarea regulamentului este o atribuție a fiecărei Camere, astfel încât contestațiile deputaților și senatorilor privind actele concrete de aplicare a prevederilor regulamentului sunt de competența exclusivă a Parlamentului, considerând totodată că „și-ar extinde competența și asupra actelor de aplicare a regulamentelor, ea nu numai că ar pronunța soluții fără temei constituțional, dar ar încălca, astfel, și principiul autonomiei regulamentare a Camerei”.

12. **Biroul permanent al Senatului** nu a comunicat punctul său de vedere.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituționalitate, punctul de vedere al Biroului permanent al Camerei Deputaților, stenograma ședinței comune a Camerei Deputaților și Senatului din data de 27 septembrie 2017, raportul întocmit de judecătorul-raportor, hotărârea criticată, raportată la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

13. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă să se pronunțe, în temeiul dispozițiilor art.146 lit.l) din Constituție și ale art.3 alin.(2), art.10, 27 și 28 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, asupra constituționalității Hotărârii Parlamentului României nr.70/2017.

14. **Obiectul controlului de constituționalitate** îl constituie Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017 pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr.10/2017 privind aprobarea componenței nominale și a conducerii Delegației permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice a Mării Negre, adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului din data de 27 septembrie 2017 și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.773 din 29 septembrie 2017, cu următorul conținut: „În temeiul prevederilor art.6 din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, aprobat prin Hotărârea Parlamentului României nr. 4/1992, republicat, cu modificările și completările ulterioare,

Parlamentul României adoptă prezenta hotărâre.

Articol unic. — Anexa la Hotărârea Parlamentului nr.10/2017 privind aprobarea componenței nominale și a conducerii Delegației permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice a Mării Negre, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.177 din 13 martie 2017, se modifică după cum urmează:

— la punctul 5, domnul deputat Popescu Virgil-Daniel, Grupul parlamentar PNL, este

desemnat în calitatea de membru în locul domnului deputat Bode Lucian Nicolae, Grupul parlamentar PNL.

Această hotărâre a fost adoptată de Camera Deputaților și de Senat în ședința comună din 27 septembrie 2017, cu respectarea prevederilor art.76 alin.(2) din Constituția României, republicată.”

15. Autorul sesizării de neconstituționalitate invocă în susținerea acesteia art.67 din Constituție, potrivit căruia „Camera Deputaților și Senatul adoptă legi, hotărâri și moțiuni, în prezența majorității membrilor.”

16. Analiza îndeplinirii condițiilor de admisibilitate a sesizării referitoare la hotărârea Parlamentului trebuie realizată prin raportare la art.146 lit.l) din Constituție și art.27 alin.(1) din Legea nr.47/1992, potrivit căruia „Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, a hotărârilor plenului Camerei Deputaților, a hotărârilor plenului Senatului și a hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori.”

17. Astfel, Curtea constată că actul juridic supus controlului este o hotărâre care aparține plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului, sesizarea fiind formulată de un număr de 14 deputați aparținând Grupului parlamentar al Uniunii Salvați România, fiind semnată de liderul grupului parlamentar, care, potrivit dispozițiilor legale, are calitatea de titular al sesizării.

18. În continuare, Curtea va analiza îndeplinirea în prezenta cauză a altor condiții de admisibilitate a sesizării, care nu sunt stipulate explicit de lege, dar care reprezintă rezultatul interpretării textelor de lege, dat de Curte în jurisprudența sa. Sub acest aspect, o condiție de admisibilitate a sesizărilor privind neconstituționalitatea hotărârilor parlamentare o constituie relevanța constituțională a obiectului respectivelor hotărâri. Curtea a constatat că pot fi supuse controlului de constituționalitate numai hotărârile Parlamentului adoptate după conferirea noii competențe, hotărâri care afectează valori, reguli și principii constituționale sau, după caz, organizarea și funcționarea autorităților și instituțiilor de rang constituțional (a se vedea deciziile nr.53 și 54 din 25 ianuarie 2011, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2011, Decizia nr.307 din 28 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.293 din 4 mai 2012, Decizia nr. 783 din 26 septembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.684 din 3 octombrie 2012).

19. De asemenea, Curtea Constituțională a mai stabilit, în mod expres, că, pentru a fi admisibilă sesizarea de neconstituționalitate, norma de referință trebuie să fie de rang constituțional pentru a se putea analiza dacă există vreo contradicție între hotărârile menționate la art.27 din Legea nr. 47/1992, pe de o parte, și exigențele procedurale și substanțiale impuse prin dispozițiile Constituției, pe de altă parte. Așadar, criticile trebuie să aibă o evidentă relevanță constituțională, și nu una legală ori regulamentară. Prin urmare, toate hotărârile plenului Camerei Deputaților, plenului Senatului și plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului pot fi supuse controlului de constituționalitate, dacă în susținerea criticii de neconstituționalitate sunt invocate dispoziții cuprinse în Constituție. Invocarea acestor dispoziții nu trebuie să fie formală, ci efectivă (Decizia nr.307 din 28 martie 2012, precitată, Decizia nr.783 din 26 septembrie 2012, precitată, și Decizia nr.628 din 4 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.52 din 22 ianuarie 2015).

20. Având în vedere că, în speță, critica de neconstituționalitate a hotărârii vizează nemijlocit norma consacrată de art.67 din Constituție, care stabilește cvorumul legal de ședință necesar adoptării hotărârilor Parlamentului, Curtea constată că sesizarea având ca obiect Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017 îndeplinește condițiile de admisibilitate.

21. Analizând criticile de neconstituționalitate a Hotărârii Parlamentului României nr.70/2017, Curtea reține că proiectul hotărârii care face obiectul prezentei sesizări a fost dezbătut și adoptat în cadrul ședinței comune a Camerei Deputaților și Senatului din 27 septembrie 2017. Hotărârea a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.773 din 29 septembrie 2017. Potrivit stenogramei ședinței comune a Camerei Deputaților și Senatului din 27 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea a II-a, nr.135 din 6 octombrie 2017, președintele de ședință a constatat în debutul acesteia întrunirea cvorumului legal, înregistrându-se prezența unui număr de 276 de deputați și senatori din totalul de 465.

22. Ulterior, după anunțarea punctului de pe ordinea de zi referitor la dezbateră proiectului de Hotărâre pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr.10/2017 privind aprobarea componentei nominale și a conducerii Delegației permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice a Mării Negre (devenită Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017), domnul deputat Lucian Daniel Stanciu-Viziteu, vicedir al Grupului parlamentar al Uniunii Salvați România din Camera Deputaților, a luat cuvântul, solicitând, în temeiul art.52 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, reverificarea cvorumului. Președintele de ședință a amânat verificarea întrunirii cvorumului legal pentru momentul votului cu bile, exercitat asupra ultimelor două puncte de pe ordinea de zi, referitoare la numirea președintelui

Consiliului de administrație al Societății Române de Radiodifuziune și la numirea unui membru supleant în Consiliul Național al Audiovizualului. Apoi, s-a supus la vot deschis prin ridicare de mâini și a fost adoptată, cu majoritate de voturi, Hotărârea nr.70/2017, a cărei constituționalitate este contestată în prezentul dosar.

23. Analizând dispozițiile art.67 din Constituție, Curtea reține că acestea reglementează condițiile de cvorum legal, respectiv numărul de parlamentari care trebuie să fie prezenți la momentul votului final.

24. Pentru a analiza pretinsa încălcare a prevederilor art.67 din Constituție, Curtea urmează să facă aplicarea jurisprudenței sale în materia cvorumului și a majorității necesare adoptării actelor Parlamentului. În acest sens, face referire la Decizia nr.55 din 21 februarie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.128 din 14 martie 2001, prin care Curtea a statuat că, dintre cvorumul de lucru și cel de vot, numai acesta din urmă este reglementat prin Constituție și că „nimic nu împiedică instituirea prin regulament a unui alt cvorum de lucru decât cvorumul de vot”. Totodată, prin Decizia nr.123 din 25 aprilie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.292 din 4 iunie 2001, Curtea a stabilit că dispozițiile constituționale ale art.74 alin.(2) [devenite, în urma revizuirii și republicării Constituției, art.76 alin.(2)] „au în vedere votul final exprimat pentru proiectul de lege în ansamblu”. De asemenea, Curtea a statuat, în cadrul controlului de constituționalitate *a priori* asupra legilor, că „în accepțiunea dispozițiilor art.146 lit.a) teza întâi din Constituție, nu este competentă să controleze fapte materializate în acțiuni sau inacțiuni, ci numai conformitatea extrinsecă și intrinsecă a actului normativ adoptat cu Constituția” (a se vedea Decizia nr.1.237 din 6 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.785 din 24 noiembrie 2010).

25. Astfel, pe de o parte, dispozițiile art.67 din Constituție prevăd că majoritatea parlamentarilor trebuie să fie prezentă la ședința comună a celor două Camere ale Parlamentului la momentul votării hotărârii, iar, pe de altă parte, art.76 alin.(2) stabilește că, pentru ca hotărârea să fie adoptată, ea trebuie să întrunească susținerea majorității deputaților și senatorilor prezenți. Aceste două condiții nu se suprapun, cvorumul fiind o condiție necesară pentru legala desfășurare a procedurii votului, ce se apreciază anterior acestui moment, în timp ce prin vot se validează o opțiune politică, ceea ce se constată ulterior exprimării acesteia prin vot.

26. Faptul că textul constituțional al art.67 nu se referă și la cvorumul de ședință, adică acela care trebuie să fie întrunit pe tot parcursul dezbaterilor, este explicat de Curte, prin Decizia nr.1.237 din 6 octombrie 2010, precizată, astfel: „în mod indubitabil, această jurisprudență a Curții plasează dispozițiile art.67 și 76 la momentul votului final. Această concluzie este întărită și prin dispozițiile art.75 alin.(1) din Constituție, care vizează «dezbaterile și adoptarea legii»; întrucât art.67 și 76 din Constituție prevăd că numai la adoptarea legii este nevoie de un anumit cvorum și majoritate de adoptare, rezultă, fără dubiu, că textul Constituției nu impune aceleași cerințe și cu privire la dezbaterile legii. Astfel, Curtea constată că adoptarea legii, ca parte a procesului legislativ, vizează votul final exercitat de către Parlament asupra ansamblului legii. În acest sens se pronunță atât doctrina juridică din România, cât și cea străină.”

27. Cu privire la numărul deputaților sau senatorilor prezenți în sala de ședință la momentul votului final asupra unei legi, prin Decizia nr.74 din 16 aprilie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.75 din 29 aprilie 1997, Curtea a stabilit că, în lipsa unei solicitări pentru reverificarea cvorumului după apelul nominal, „rezultatele acestuia au rămas valabile până la finele ședinței”. De asemenea, prin Decizia nr.96 din 30 iunie 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 13 iulie 1998, Curtea, analizând o obiecție de neconstituționalitate care viza lipsa cvorumului de ședință, s-a raportat în mod exclusiv la stenograma ședinței comune, statuând că, „întrucât cvorumul stabilit de președintele de ședință la începutul acesteia era de 245 de senatori și deputați, deci peste minimul necesar prevăzut de Constituție, și având în vedere că, în timpul ședinței, președinții grupurilor parlamentare nu au cerut președintelui ședinței comune reverificarea cvorumului, așa cum se prevede la art.22 alin.1 din regulament, se impune concluzia că adoptarea Legii privind acordarea tichetelor de masă s-a făcut cu respectarea cerințelor privitoare la cvorum, impuse de dispozițiile art.64 din Constituție și ale art.39 din Regulamentul ședințelor comune ale Camerei Deputaților și Senatului”.

28. Pe de altă parte, Curtea a reținut că „îndeplinirea condițiilor de cvorum legal la momentul exprimării votului de către parlamentari nu poate fi apreciată în funcție de numărul de voturi exprimate. Astfel, este posibil ca, deși prezenți, parlamentarii să se abțină de la vot. Instanța de contencios constituțional nu este în măsură să cenzureze o astfel de conduită” (a se vedea în acest sens Decizia nr.383 din 23 martie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.281 din 21 aprilie 2011).

29. Mai mult, prin Decizia nr.188 din 29 decembrie 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.521 din 31 decembrie 1998, Curtea a statuat că, „în ceea ce privește faptul că, după părăsirea sălii de ședință de către grupurile parlamentare ale P.D.S.R., P.R.M. și P.U.N.R., președintele de ședință avea obligația să verifice în ce măsură condiția constituțională de cvorum era întrunită, se reține că și această susținere vizează tot aspecte de nivel regulamentar, iar nu constituțional. [...] Din

examinarea stenogramei lucrărilor, Curtea reține că era îndeplinit cvorumul legal prevăzut de Constituție înainte ca grupurile parlamentare menționate să părăsească ședința, iar ulterior nu s-a cerut verificarea cvorumului conform Regulamentului Camerei Deputaților.”

30. În fine, prin Decizia nr.1.237 din 6 octombrie 2010, precitată, Curtea a reținut că, „potrivit art.144 alin.(3) din Regulamentul Camerei Deputaților, reverificarea cvorumului se dispune la ședințele de vot final de către președinte, imediat înaintea votării, din proprie inițiativă ori la cererea liderului unui grup parlamentar”. Or, în cauza respectivă, „la lucrările ședinței Camerei Deputaților din 15 septembrie 2010 din partea a doua, în care de altfel a și fost adoptată legea criticată, au luat parte, conform stenogramei ședinței, 181 de deputați, lipsind 152. Pe parcursul ședinței, în lipsa oricărei solicitări din partea liderilor de grup parlamentar, președintele de ședință nu a mai verificat cvorumul, astfel încât, având în vedere jurisprudența menționată a Curții Constituționale, cvorumul stabilit la deschiderea ședinței și-a păstrat valabilitatea pe tot parcursul acesteia. Astfel, nu se poate constata că nu a existat cvorum la votul final, mai ales că, potrivit stenogramei ședinței, chiar la votul final a rezultat o prezență de cel puțin 175 de deputați.” În acest context, Curtea a observat că „singurul document oficial în raport cu care are competența de a verifica cvorumul la momentul exercitării votului final este stenograma ședinței; or, potrivit constatărilor din stenogramă, făcute atât la începutul ședinței Camerei Deputaților, cât și la momentul votului final, cvorumul constituțional era îndeplinit”.

31. Având în vedere cele reținute mai sus, Curtea constată că îndeplinirea condițiilor de cvorum legal la momentul exprimării votului de către parlamentari nu poate fi apreciată în funcție de numărul de voturi exprimate. Curtea urmează să verifice îndeplinirea condiției constituționale de cvorum legal, având în vedere modul în care au fost aplicate dispozițiile regulamentare în materie, așa cum rezultă din stenograma de ședință, singurul document oficial în raport cu care are competența de a verifica îndeplinirea constituționalității procedurii la momentul exercitării votului final.

32. Autonomia regulamentară dă dreptul Camerelor Parlamentului de a dispune cu privire la propria organizare și procedurile de desfășurare a lucrărilor parlamentare. Ea constituie expresia statului de drept, a principiilor democratice și poate opera exclusiv în cadrul limitelor stabilite de Legea fundamentală. Autonomia regulamentară nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a normelor imperative privind procedura parlamentară. Normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale forului legislativ și trebuie interpretate și aplicate cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.209 din 7 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.188 din 22 martie 2012, și Decizia nr.261 din 8 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 17 aprilie 2015).

33. În această lumină, relevante sub aspectul supus analizei Curții sunt cele statuate de Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, care la art.33 alin.(1) prevede că „*Deputații și senatorii sunt obligați să fie prezenți la lucrările comune ale Camerei Deputaților și Senatului și să se înscrie pe lista de prezență a ședinței comune, ținută de secretari*”. Astfel, potrivit art.52 alin.(1), „*În toate cazurile în care Camera Deputaților și Senatul, în ședințe comune, adoptă legi, hotărâri sau moțiuni de cenzură, trebuie să fie prezenți cel puțin jumătate plus unu din membrii care compun cele două Camere ale Parlamentului*”. În temeiul art.34, „*Președintele care conduce ședința comună este obligat să anunțe prezența, ordinea de zi și programul de lucru*”, iar, conform art.52 alin.(2), „*Înaintea votului final, ce va fi exprimat asupra inițiativelor legislative, hotărârilor sau asupra moțiunii de cenzură, președintele de ședință va verifica, prin apel nominal, întrunirea cvorumului legal, dacă un lider de grup solicită acest lucru*”. Dacă în sală nu este prezentă majoritatea deputaților și senatorilor, „*președintele care conduce ședința comună a celor două Camere amână votarea până la întrunirea cvorumului legal*”, în temeiul art.52 alin.(3) din regulament.

34. Examinând dispozițiile art.67 din Constituție, Curtea constată că, pentru a adopta o hotărâre cu respectarea normelor constituționale, la ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului trebuie să fie prezenți cel puțin jumătate plus unu din membrii care compun cele două Camere ale Parlamentului. Dacă există suspiciuni cu privire la numărul parlamentarilor prezenți la ședință, înaintea votului final, ce va fi exprimat asupra inițiativelor legislative, hotărârilor sau asupra moțiunii de cenzură, liderul unui grup parlamentar poate solicita președintelui de ședință verificarea, prin apel nominal, a întrunirii cvorumului legal. În jurisprudența sa referitoare la stabilirea cvorumului legal al ședințelor Camerelor Parlamentului, Curtea a statuat că, în lipsa unei solicitări pentru reverificarea cvorumului prin apel nominal, președintele de ședință nu a mai verificat cvorumul, astfel încât cvorumul stabilit la deschiderea ședinței și-a păstrat valabilitatea pe tot parcursul acesteia.

35. În speță, însă, potrivit stenogramei ședinței comune a Camerei Deputaților și Senatului din 27 septembrie 2017, înaintea votului final asupra hotărârii care constituie obiectul sesizării de neconstituționalitate, un lider de grup parlamentar a solicitat președintelui de ședință reverificarea cvorumului prin apel nominal, în temeiul art.52 alin.(2) din Regulamentul activităților comune ale

Camerei Deputaților și Senatului.

36. Curtea constată că președintele de ședință nu a dat curs acestei solicitări întemeiate pe dispozițiile art.52 alin.(2) din Regulament. Însă, aceste dispoziții regulamentare instituie obligația președintelui de ședință de a verifica întrunirea cvorumului legal, dacă un lider de grup solicită acest lucru, nefiind lăsată această verificare la aprecierea președintelui de ședință. Dacă în sală nu sunt prezenți cel puțin jumătate plus unu din numărul deputaților și senatorilor, președintele care conduce ședința comună a celor două Camere amână votarea până la întrunirea cvorumului legal, potrivit art.52 alin.(3) din Regulament. Astfel, Curtea constată că această dispoziție regulamentară, potrivit căreia președintele de ședință va verifica, prin apel nominal, întrunirea cvorumului legal, dacă un lider de grup solicită acest lucru, este o dispoziție imperativă ce dă expresie prevederilor art.67 din Constituție, care impun ca actele Parlamentului să se adopte cu respectarea cvorumului legal.

37. Având în vedere acestea, Curtea reține că neîndeplinirea obligației președintelui de ședință de a verifica întrunirea cvorumului legal, la solicitarea unui lider de grup parlamentar, nu constituie numai un act de neaplicare a Regulamentului, ci, întrucât se pune în discuție însuși cvorumul consacrat prin Constituție, reprezintă o veritabilă problemă de neconstituționalitate a actului adoptat de Parlament fără verificarea întrunirii cvorumului legal prevăzut de art.67 din Constituție.

38. De altfel, Curtea reține că posibilitatea unui lider de grup parlamentar de a solicita președintelui de ședință verificarea, prin apel nominal, a cvorumului legal, reprezintă și un mijloc regulamentar pus la dispoziția opoziției. Așa cum a reținut Curtea, prin Decizia nr.209 din 7 martie 2012, „în domeniul dreptului parlamentar, principala consecință a naturii electivă a mandatului reprezentativ și a pluralismului politic o constituie principiul pe care doctrina l-a consacrat în mod sugestiv «majoritatea decide, opoziția se exprimă». Majoritatea decide, întrucât, în virtutea mandatului reprezentativ primit de la popor, opinia majoritară este prezumată că reflectă sau corespunde opiniei majoritare a societății. Opoziția se exprimă ca o consecință a aceluiași mandat reprezentativ care fundamentează dreptul inalienabil al minorității politice de a-și face cunoscute opțiunile politice și de a se opune, în mod constituțional și regulamentar, majorității aflate la putere.” [...] Acest principiu presupune ca prin organizarea și funcționarea Camerelor Parlamentului să se asigure ca majoritatea să decidă numai după ce opoziția s-a exprimat, iar decizia pe care aceasta o adoptă să nu fie obstructivă în cadrul procedurilor parlamentare. Așa fiind, o serie de norme din regulamentele parlamentare au ca scop evitarea blocării majorității în procesul decizional (organizarea dezbaterilor, limitarea duratei unor luări de cuvânt, regimul amendamentelor, instituirea unor termene procedurale etc.), iar altele sunt destinate realizării protecției minorităților politice (alcătuirea birourilor permanente și a comisiilor parlamentare potrivit configurației politice, sistemul majorităților necesare în scopul desfășurării lucrărilor și adoptării măsurilor ce fac obiectul unor dezbateri, posibilitatea sesizării Curții Constituționale, potrivit prevederilor art.146 din Constituție, accesul egal la mijloacele procedurale parlamentare, exercitarea dreptului de inițiativă legislativă, formularea de amendamente etc.)”.

39. În final, Curtea reține că, odată constatată cvorumul legal la începutul ședinței Parlamentului, normele regulamentare instituie prezumția relativă a întrunirii acestuia pe toată durata ședinței, cu consecința adoptării actelor în condiții de constituționalitate. Prezumția relativă încetează să opereze în momentul în care liderul unui grup parlamentar solicită președintelui de ședință verificarea cvorumului legal și este răsturnată dacă, în urma numărării, rezultă un număr mai mic de jumătate plus unu din membrii care compun cele două Camere ale Parlamentului, sau este confirmată dacă, în urma numărării, rezultă un număr mai mare. Solicitarea formulată de liderul unui grup parlamentar lipsește de efecte juridice prezumția relativă și, pe cale de consecință, actul adoptat este lipsit de premisa legalității sub aspectul întrunirii condiției cvorumului legal. Acesta este motivul pentru care dispoziția regulamentară prevede expres în art.52 alin.(2) obligația președintelui de ședință de a verifica îndeplinirea cvorumului „înaintea votului final”. Întrucât cvorumul este o condiție necesară pentru desfășurarea constituțională a procedurii votului, consecința nerespectării acestei norme atrage neconstituționalitatea actului adoptat de Parlament.

40. Având în vedere aceste argumente și ținând seama de faptul că, potrivit stenogramei de ședință, în cadrul procedurii de adoptare a Hotărârii Parlamentului României nr.70/2017, înaintea votului final asupra acestui act, liderul unui grup parlamentar a solicitat verificarea cvorumului legal, însă președintele de ședință nu a îndeplinit obligația de a verifica întrunirea cvorumului legal necesar pentru adoptarea unei hotărâri, Curtea constată că Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017 a fost adoptată cu încălcarea prevederilor art.67 din Constituție.

41. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.c) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.1—3, art.11 alin.(1) lit.A.c), al art.27 alin.(1) și al art.28 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite sesizarea de neconstituționalitate formulată de Grupul parlamentar al Uniunii Salvați România și constată că Hotărârea Parlamentului României nr.70/2017 pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr.10/2017 privind aprobarea componenței nominale și a conducerii Delegației permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice a Mării Negre este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 22 noiembrie 2017.